

ความเปลี่ยนแปลงของสังคมมุสลิมโลกในอนาคต

ดำรง พุฒตาล
อดีตสมาชิกวุฒิสภา

ท่านอดีตรองประธานรัฐสภา อาจารย์วันมูหะมัดนอร์ มะทา ท่านคณาจารย์ ท่านผู้มีเกียรติที่เคารพ ผมรู้สึกเป็นเกียรติและยินดีที่ทางเจ้าภาพจัดงานนี้ได้กรุณาให้เกียรติตั้งหัวข้อนี้ขึ้นมาให้โดยเฉพาะ ให้ได้มาแสดงความคิดเห็นในเรื่อง **“ความเปลี่ยนแปลงของสังคมมุสลิมโลกในอนาคต”** เมื่อเช้า ขณะที่ผู้ทรงคุณวุฒิจากจุฬาราชมนตรีท่านกล่าวแสดงความยินดี ท่านกล่าวว่า “จงอย่าพูดในสิ่งที่เจ้าไม่รู้” ก็นั่งคิดอยู่ เพราะเรื่องอนาคตเป็นเรื่องที่เราไม่รู้ อย่างไรก็ตามในหัวข้อนี้ขอใส่เพิ่มไปในทัศนะของผม (ดำรง พุฒตาล) เพราะฉะนั้นจะผิดหรือถูกก็เป็นการแสดงทัศนะส่วนตัวของผม เหตุผลที่ได้มาอภิปรายในหัวข้อนี้ก็เพราะว่าได้มีโอกาสเดินทางไปต่างประเทศหลายครั้งในหลายสถานะ ไม่ว่าจะเป็นในฐานะของสมาชิกวุฒิสภาซึ่งก็ต้องเรียนว่าบุคคลที่มีพระคุณกับผมท่านหนึ่งก็คือ ท่านอาจารย์วันมูหะมัดนอร์ มะทา สมัยที่ผมเป็นสมาชิกวุฒิสภาสมาชิกแรกท่านเป็นประธานรัฐสภา เมื่อท่านเดินทางไปยังประเทศโลกมุสลิมในฐานะที่ท่านเป็นประมุขของรัฐสภา ท่านก็มีอำนาจที่จะสั่งให้สมาชิกวุฒิสภาร่วมคณะไปกับท่านด้วย ผมเองก็ได้มีโอกาสติดตามท่านไปด้วย ได้เห็นสภาพสังคมของประเทศที่เป็นโลกมุสลิมในหลายประเทศ ข้อที่ 2 ก็คือเคยเป็นอดีตรองประธานกรรมาธิการต่างประเทศ ก็ย่อมมีโอกาสได้ติดต่อดูประสานงานกับชาวต่างประเทศอยู่อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งการพูดคุยก็นำมาสู่แนวคิดในการแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ ข้อที่ 3 คือการเดินทางไปส่วนตัวกับครอบครัว อย่างเมื่อครั้งเดินทางไปประเทศเยอรมนีก็ได้มีโอกาสศึกษาวิถีชีวิตชาวมุสลิมในประเทศเยอรมนี ซึ่งส่วนใหญ่มาจากประเทศตุรกี ก็ได้เรียนรู้การปฏิบัติตน วัฒนธรรมของมุสลิมที่เป็นชาวตุรกีด้วยว่าแตกต่างกับประเทศอื่นอย่างไร ข้อที่สำคัญคือการเดินทางไปในฐานะของสื่อมวลชนซึ่งได้เรียนรู้หลายอย่าง และอย่างที่เรียนไปแล้วว่า ผมได้เป็นที่ปรึกษาของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ฝ่ายกิจการอิสลาม ก็ได้มีโอกาสเดินทางด้วยเช่นกัน ซึ่งครั้งที่ผ่านมาได้มีโอกาสไปพบปะ เยี่ยมเยียนนักศึกษาไทยที่เป็นชาวมุสลิมที่ไปเรียนศาสนาที่ประเทศแอฟริกาใต้ นอกจากนี้ก็ได้มีโอกาสไปพบนักเรียนไทยในต่างประเทศหลายประเทศ เช่น ประเทศอียิปต์ โมร็อกโก ซาอุดีอาระเบีย แอลจีเรีย มาเลเซีย บาห์เรน อิหร่าน ซีเรีย แอฟริกาใต้ ฯลฯ ซึ่งการเดินทางในลักษณะอย่างนี้ก็ได้มีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้กัน โดยส่วนตัวก็นำข้อมูล ความรู้ที่ได้จากการเดินทางไปยังประเทศโลกมุสลิมต่าง ๆ นั้นลงในหนังสือคู่สร้าง คู่สม เพื่อให้คนต่างศาสนิกได้เข้าใจในวัฒนธรรมของอิสลามด้วย และได้มีโอกาสได้พบปะพูดคุยกับชาวมุสลิมหลายระดับ ไม่ว่าจะเป็นท่านเชค เอกอัครราชทูต ผู้นำศาสนา อิหม่าม สื่อมวลชน เป็นต้น เมื่อจะมองมุสลิมโลกจะเป็นอย่างไรในอนาคต ต้องพิจารณาจากสิ่งต่อไปนี้

- การศึกษา
- การเมือง
- สังคม-วัฒนธรรม
- เศรษฐกิจ

มิติด้านการศึกษา จำนวนชาวมุสลิมทั้งโลกมี 1,570 ล้านคน โดยแบ่งเป็นแต่ละประเทศได้ดังนี้

ประเทศ	จำนวน (ล้านคน)
อินโดนีเซีย	242
ปากีสถาน	184
บังคลาเทศ	159
อียิปต์	80
อิหร่าน	76
ซีเรีย	22

หากพิจารณาจากตัวเลขที่ยกตัวอย่างมานี้ก็มีประมาณหนึ่งในสามของประชากรมุสลิมทั้งหมด ประเด็นที่น่าสนใจอีกประการก็คือประชากรเหล่านี้เมื่อ 30 ปีที่แล้วนั้นมีจำนวนของผู้ที่ไม่รู้หนังสือในตาราง การรู้หนังสือของประชากรมุสลิม วัดจากเด็กอายุ 15 ปีขึ้นไป ดังนี้

ประเทศ	30 ปีที่แล้ว (ร้อยละ)	ปัจจุบัน (ร้อยละ)
อัฟกานิสถาน	20	28.1
บังคลาเทศ	41	47.9
ปากีสถาน	32	49.9
อียิปต์	50	71.4

จากตัวเลขที่แสดงถึงจำนวนประชากรมุสลิมที่รู้หนังสือ ตัวเลขในปัจจุบันของประชากรที่รู้หนังสือนั้นบางประเทศก็มีอัตราเพิ่มขึ้น แต่บางประเทศก็มีอัตราเพิ่มไม่มากนักหรือน้อยลงกว่าเดิม วิเคราะห์ได้ว่าอาจจะมาจากปัญหาด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นก็สามารถกล่าวได้ว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจก็มีผลต่อระดับการศึกษาของคนในชาติเมื่อพิจารณาจากประเทศที่มีฐานะร่ำรวยดังในตาราง

ประเทศ	30 ปีที่แล้ว (ร้อยละ)	ปัจจุบัน (ร้อยละ)
บาห์เรน	31	86.5
บรูไน	64	92.7
อินโดนีเซีย	67	90.4
อิรัก	43	74.1
จอร์แดน	58	89.9
คูเวต	68	93.3
เลบานอน	76	87.4
มาเลเซีย	58	88.7
มัลดีฟ	82	93.8
โอมาน	50	81.4
ซาอุดีอาระเบีย	45	78.8
สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	56	77.9

การศึกษาของมุสลิมในอดีตเรียนกันที่บ้านโต๊ะครู และโรงเรียนที่ให้การศึกษาแก่เยาวชนมุสลิมก็คือการเรียนอัลกุรอาน การเรียนศาสนา หรือโรงเรียนปอเนาะ ในประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย ก็ยังคงสามารถเห็นภาพการศึกษาต่างๆ เหล่านี้ได้อยู่ อย่างเช่นเมื่อครั้งไปที่ประเทศแอฟริกาใต้ สถานเอกอัครราชทูตไทยเป็นเจ้าภาพได้พาไปที่เมือง Johannesburg สภาพห้องเรียน ห้องสมุด มีการพัฒนาให้ดีขึ้น และห้องที่สามารถใช้สนทนากันได้ ร้อยละ 85 เป็นเยาวชนจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ไปเรียนอยู่ที่เมืองนี้ การเปลี่ยนแปลงที่เห็นคือ โดยส่วนใหญ่เมื่อพบนักเรียนไทยในต่างแดนส่วนมากจะเรียนในประเทศตะวันออกกลางและเรียนภาษาอาหรับ แต่ 4 เมืองของประเทศแอฟริกาใต้ที่ได้ไปมา คือ เมือง Durban, Newcastle, Cape Town และ Johannesburg ซึ่งที่นี่เรียนเป็นภาษาอังกฤษ ผมรู้สึกชื่นชมพวกเขาและกล่าวว่าเขาทั้งหลายนี้มีศักยภาพมาก คือ สามารถพูดได้หลายภาษา ทั้งภาษายาวีหรือมลายู ภาษาอาหรับ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ รวมทั้งภาษาฮินดู (เป็นภาษาที่ชาวมุสลิมในประเทศอินเดียใช้) เพราะส่วนใหญ่อาจารย์ที่มาสอนจะมาจากประเทศอินเดีย ปากีสถาน นับว่าพวกเขาเหล่านี้เป็นบุคลากรที่มีคุณภาพของประเทศไทย ในสมัยก่อนการเรียนการสอนในโรงเรียนปอเนาะนั้นเล่นกันไม่ได้ แต่ที่โรงเรียนนี้มีสนามฟุตบอลให้เล่น เด็กที่ไปเรียนก็เป็นลักษณะของการอยู่ประจำ 1 ห้องนอนกันนอนได้ 7-8 คน ผมถามคณาจารย์ว่าเด็กนักเรียนไทยเป็นอย่างไรบ้าง ท่านอาจารย์ก็ตอบว่าเด็กนักเรียนไทยเป็นเด็กดี

ตัวอย่างอีกสถานที่หนึ่ง คือ ประเทศอียิปต์ ก็ได้มีโอกาสไปในงานรับปริญญา ซึ่งเขาจัดขึ้นเป็นพิเศษสำหรับนักเรียนไทยที่จัดอย่างเป็นทางการเป็นปีแรก (นักเรียนไทยสำเร็จการศึกษาเฉพาะด้านศาสนา) เพราะว่าท่านเชคดอนตอวีท่านได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและมีความประทับใจในพระองค์ท่านเป็นอย่างมาก ดังนั้นท่านจึงให้เกียรติกับนักเรียนไทยที่นี่ด้วย และผมเองก็ได้มีโอกาสเข้าพบท่านดอนตอวี 3-4 ครั้งเพราะบาร์มีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

นอกจากนี้มหาวิทยาลัยคิงอับดุลละห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย เป็นมหาวิทยาลัยที่เปิดมาได้ประมาณ 1 ปีและคิดว่าในอนาคตจะเป็นมหาวิทยาลัยที่ดี 1 ใน 20 ของมหาวิทยาลัยทั้งหมดของโลก กษัตริย์คิงอับดุลละห์ของประเทศซาอุดีอาระเบียตั้งมหาวิทยาลัยนี้ขึ้นโดยมีแนวคิดในเรื่องของวิทยาการใหม่ที่ค้นพบโดยประชาชาติมุสลิมในอดีต ปัจจุบันอิสลามของเรายังไม่ค่อยมีการพัฒนาในเรื่องของการศึกษามากนัก และยังไม่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเมื่อเทียบกับในอดีตสมัยก่อนวิทยาการสมัยใหม่ที่โลกได้รับรู้คิดค้นขึ้นโดยประชาชาติมุสลิม เช่น การรักษาผิวหนังให้คงงามด้วยการใช้น้ำมัน ซึ่งเมื่อเร็วๆ นี้ มหาวิทยาลัย PENNSTATE University ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ทำการทดลองโดยแบ่งเด็กที่มีอาการเจ็บคอออกเป็น 3 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1) ไม่ให้กินยาใดๆ

กลุ่มที่ 2) รักษาโดยการใช้น้ำมัน

กลุ่มที่ 3) ให้กินน้ำมัน

สรุปผลออกมา น้ำมันนั้นสามารถนำมาใช้เป็นยารักษาอาการเจ็บคอได้ แต่ชาวมุสลิมไม่รู้สึกว่าเป็นความรู้ใหม่เพราะว่าในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานนั้น มีคำว่า ผังและน้ำมันอยู่ ความสำคัญของทั้งผังและน้ำมันนั้นอยู่ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน อานัล แปลว่า น้ำมัน นิสละห์ แปลว่า ผังตัวเดียว มีซูเราะห์ อัลนีสละห์ ในพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานที่ว่าด้วยเรื่องผัง พลาณภาพของพระอัลเลาะห์ (ช.บ.) ผู้ทรงสร้างสรรพสิ่งทั้งปวง

"พระเจ้าของท่านได้ลงคำสั่งให้บรรดาผิง ทำรังบนภูเขา บนต้นไม้และบนบ้านที่มนุษย์สร้างขึ้นมา เพื่อให้มนุษย์ได้กินผิง" ผิงนั้นพบในอัมพันที่ประเทศพม่าเมื่อราว 100 ล้านปีมาแล้ว

ต่อมาเป็นการคิดค้นเครื่องมือทางดาราศาสตร์แอสโตรเลบ (Astrolabe) ที่คิดค้นโดยชาวมุสลิมเชื้อสายอาหรับ เครื่องแอสโตรเลบนี้ ใช้คำนวณเวลาเพื่อการถือบวช ออกบวช ใช้หาเส้นทางสู่นครมักกะฮ์ นอกจากนี้ยังมีมุสลิมที่เป็นแพทย์ที่มีชื่อเสียงอีกหลายท่าน ตัวอย่างเช่น

1. ท่าน AL-Razi (ค.ศ. 834-930) ท่านเกิดในประเทศอิหร่าน ชาวยุโรปเรียกท่านว่า Rhazes ท่านเป็นแพทย์คนแรกที่ใช้ฝิ่นในการผ่าตัดและเป็นคนแรกที่นำแอลกอฮอล์มาใช้ในทางการแพทย์ ยังให้ความสำคัญกับจิตวิทยาที่มีผลต่อสุขภาพ เช่น การคิดในแง่ดี การหลีกเลี่ยงจากความเครียด เป็นต้น

2. ท่าน Ibn Sina (ค.ศ. 980-1037) ท่านมีความสามารถมากจนได้ชื่อว่าเป็นเด็กอัจฉริยะ ด้านกฎหมายมุสลิม ปรัชญา วิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ตรรกวิทยา คณิตศาสตร์และเป็นคนแรกที่พบโรคติดต่อ

3. ท่าน Al-Zahravi (ค.ศ. 963-1013) ท่านอยู่ในประเทศอิรักเป็นหมอผ่าตัดและเขียนหนังสือเกี่ยวกับการผ่าตัดมีภาพเครื่องมือผ่าตัดมากกว่า 200 ชนิด

4. ท่าน Ibn-Zur (ค.ศ. 1091) ท่านเกิดที่ประเทศสเปนเป็นหมอที่เชี่ยวชาญการผ่าตัด เป็นคนแรกที่ทำการศึกษาความรู้ทางการแพทย์กับสัตว์ก่อนที่จะนำมาใช้กับมนุษย์และเป็นคนแรกที่อธิบายโรคที่เกิดจากพยาธิ

5. ท่าน Muhammad al Biruni (ค.ศ. 973-1048) ท่านแต่งตำราเกี่ยวกับพืชที่นำมาใช้ในการแพทย์

นอกจากนี้ ยังมีตำราของมุสลิมเกี่ยวกับการถอนฟัน รูปแปรงสีฟัน การปรุรงยา และภาพเขียนที่แสดงถึงการปรุรงยาของชาวมุสลิมในอดีต ทั้งหมดนี้แสดงถึงวิวัฒนาการความเจริญของการศึกษาในอดีตของมุสลิมนั้นมีความสามารถสูง แต่หลังจากนั้นวิทยาการเหล่านี้ก็ได้เงียบไป จากประสบการณ์ของผมที่ได้รับเชิญไปที่พิพิธภัณฑ์ยาโบราณ (Pharmazie Historisches Museum) ซึ่งเป็นห้องรวบรวมวิทยาการทางการแพทย์โบราณของอาหรับมุสลิม ในห้องนี้มีตำรายาโบราณต่างๆ เช่น ตำรายาอาหรับเมื่อ 1,500-1,600 ปีมาแล้ว การนำเรื่องนี้มากล่าวเพื่อจะได้เปรียบเทียบกับปัจจุบันนี้ อาจารย์ ดร.วินัย ท่านได้กล่าวกับผมและได้ให้ข้อคิดว่า สงครามครูเสด มุสลิมเป็นฝ่ายชนะฝ่ายคริสเตียน เพราะแม่ทัพทางด้านมุสลิมนั้นเป็นแม่ทัพที่เป็นนักรบที่เก่ง และมีอาวุธ มีเครื่องมือต่างๆ แต่แม่ทัพของทางด้านคริสเตียนนั้นแม่ทัพใหญ่คือสันตะปาปา ซึ่งเป็นนักการศาสนา แต่หลังจากที่คริสเตียนเป็นฝ่ายแพ้แล้วนั้น คริสเตียนก็ให้การศึกษาเข้าไปอยู่กับการศาสนาตลอด ก็เป็นที่น่าสังเกตว่าสถาบันการศึกษาของทางคริสเตียนนั้นมีเป็นจำนวนมากและเป็นสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง ซึ่งก็มีชาวมุสลิมเข้าไปเรียนในสถาบันเหล่านั้นด้วย แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาการศึกษาของมุสลิมนั้นยังมีไม่มากพอ ข้อคิดอีกประการหนึ่งก็คือในยุคหลังมานี้ไม่มีผู้ที่ได้รับรางวัลโนเบลที่เป็นชาวมุสลิมแม้แต่เพียงท่านเดียว แต่ผมคิดว่าถ้าย้อนเวลากลับไปสัก 1,000 กว่าปีก่อนหน้านั้น ชาวมุสลิมก็น่าจะได้รับการยกย่องให้ได้รับรางวัล ซึ่งก็เป็นประเด็นที่น่าคิด

มหาวิทยาลัยอับลูละห์ ประเทศซาอุดีอาระเบีย ที่ได้กล่าวไปแล้ว ที่นี้ไม่มีการสอนศาสนา ทุกเชื้อชาติสามารถเข้าศึกษาที่นี้ได้หากมีความสามารถ เช่น Chatchanit Arif นักเรียนไทยคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้หญิงคนแรกที่เข้าไปเรียนที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ จบจากมหาวิทยาลัยมหิดล ปัจจุบันกำลังศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ทางทะเลและคาดว่าจะสามารถที่จะศึกษาต่อในระดับปริญญาเอกได้ เพราะมีผลการเรียนดี ประเด็นที่น่าสนใจคือมหาวิทยาลัยแห่งนี้ถ้าศึกษาในระดับปริญญาโทจะได้รับเงินเดือนๆ ละ 70,000 บาท ระดับปริญญาเอกเดือนละ 140,000 บาท และไม่มีสัญญาในการใช้ทุนใดๆ ที่พักเป็นแบบคอนโดมิเนียม มีเครื่องอำนวยความสะดวกสบายอย่างครบถ้วน และสามารถพาครอบครัวไปอยู่ด้วยได้เพราะมีบ้านพักให้ มีตัวเครื่องบินให้เดินทางกลับบ้านได้ทุกปี ค่าใช้จ่ายในการเดินทางเพื่อศึกษาวิจัยทางมหาวิทยาลัยจะออกให้ทั้งหมด แต่เกรดเฉลี่ยต้องไม่ต่ำกว่า 3.50 มิฉะนั้นจะไม่ได้เรียนต่อ มหาวิทยาลัยแห่งนี้สอนทางด้านวิทยาศาสตร์อย่างเดียว ก็เป็นพระราชดำริของกษัตริย์อับลูละห์ที่เห็นความสำคัญของการศึกษา ดังนั้นผมคิดว่าอนาคตจะเป็นอย่างไรต้องขึ้นอยู่กับพัฒนาทางการศึกษา

มิติด้านการเมือง สถานการณ์การเมืองในปัจจุบันมีความขัดแย้งกันในเรื่องของการเมืองคือระหว่างอิสราเอล (ยิว) กับปาเลสไตน์, อิหร่านกับสหรัฐอเมริกา, อิหร่านกับซาอุดีอาระเบีย, อัลกออิดะห์กับสหรัฐอเมริกา ในประเทศอิรักมีความขัดแย้งระหว่างนิกายซุนนีกับชีอะห์ และเกิดการระเบิดในประเทศปากีสถาน ดังนั้นสังคมโลกจะรับรู้เรื่องราวของมุสลิมผ่านสื่อที่เสนอข่าวเหตุการณ์ต่างๆ เหล่านี้จากสำนักข่าว CNN ระบุว่าชาวอเมริกันร้อยละ 21 เชื่อว่าประธานาธิบดีโอบามาเป็นมุสลิม หลังจากเหตุการณ์ตึกเวิลด์เทรดถล่ม คนอเมริกันกลัวและมีความรู้สึกที่ไม่ดีต่อชาวมุสลิม รวมทั้งยังโจมตีความคิด ความเชื่อต่างๆ เหตุการณ์การประท้วงผลการเลือกตั้งประธานาธิบดีในประเทศอิหร่าน และการซื้ออาวุธของซาอุดีอาระเบียจากสหรัฐอเมริกาจำนวนทั้งสิ้น 1,860,000,000,000 บาท ประเทศซาอุดีอาระเบียก็เป็นแหล่งน้ำมันให้กับสหรัฐอเมริกา แม้กระทั่งประเทศจีนก็มีความขัดแย้งกันระหว่างชาวมุสลิมอยู่คู่กับชาวฮั่น

ซึ่งมีแนวโน้มที่จะขอแยกประเทศแต่จีนคงไม่ยินยอมเหมือนกับกรณีของทิเบต ทั้งหมดนี้ที่กล่าวมาคือสภาพทางการเมืองของประเทศมุสลิม

ตัวอย่างรูปแบบทางการเมืองที่แตกต่างกันของประเทศมุสลิมแต่ละประเทศ มีดังนี้

- ประเทศอิหร่าน สภาพทางการเมืองในประเทศแม้ว่าจะมีระบบการเลือกตั้งแบบประธานาธิบดี แต่ผู้ที่จะเป็นผู้สมัครนั้นจะต้องผ่านความเห็นชอบของโตะครูของประเทศก่อน
- ประเทศซาอุดีอาระเบีย กษัตริย์ดำสวรรคตลง ผู้ที่มาสืบทอดตำแหน่งอาจไม่ใช่ลูกแต่เป็นน้อง เพราะฉะนั้นกษัตริย์ของซาอุดีอาระเบียคนแรกจนปัจจุบันก็เป็นพี่น้องกันทั้งหมด
- ประเทศสหรัฐอาหรับเอมิเรต ประเทศนี้ มี 7 รัฐแต่ละรัฐก็มีเจ้าผู้ครองนครของตนเอง
- ประเทศมาเลเซีย ในระยะหลังมีความเปลี่ยนแปลงของผู้นำประเทศมากกว่าในอดีต ระบบกษัตริย์ก็มีการหมุนเวียนคราวละ 5-7 ปี
- ประเทศอินโดนีเซีย เป็นประเทศอิสลามที่ใหญ่ที่สุด ผู้นำมาจากระบบการเลือกตั้ง
- ประเทศปากีสถาน เป็นประเทศที่มีความขัดแย้งในเรื่องการเมืองอยู่มากซึ่งคนในประเทศก็มองว่าเป็นเรื่องธรรมดา
- ประเทศอียิปต์ สถานการณ์ปัจจุบัน หากทางกองทัพไม่ยอมรับใน Gamal Mubarak บุตรชายของประธานาธิบดีของอียิปต์คนปัจจุบัน ก็อาจเกิดความวุ่นวายขึ้นได้ในประเทศ

มิติทางวัฒนธรรม ในอดีตชาวอาหรับ เบนดูอินที่อาศัยอยู่ในทะเลทราย ปัจจุบันนี้กลับมาพักอยู่ในตึก อาคารแทน โดยได้รับอิทธิพลการใช้ชีวิตแบบตะวันตกมากขึ้น เช่น ในดูไบ การแต่งกายก็มีรูปแบบที่เป็นแฟชั่นน่าสมัมากขึ้น การรับประทานอาหาร ก็มีการปรับใช้ส่วนผสม นึ่งโตะ แบบเดียวกับชาวตะวันตกมากขึ้น, ส่วนประเทศมาเลเซียมีรายการโทรทัศน์ชื่อว่า “*ยังอิหม่าม*” โดยการนำเยาวชนชายจำนวน 10 กว่าคนมาคัดเลือก ตอบคำถามเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม การประกอบพิธีต่างๆ แล้วค่อยๆ คัดออกทีละคน รูปแบบรายการเป็นเรียลลิตี้ ที่ส่งเสริมเรื่องของศาสนา และอยากจะให้รายการของภาคมุสลิมในประเทศไทยมีรูปแบบรายการในลักษณะนี้บ้าง

มิติทางเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นตัวแปรที่สำคัญของโลกมุสลิมในอนาคต เรื่องธนาคารอิสลามในประเทศบาห์เรน ผม (ดำรง พุฒตาล) เป็นประธานสภาธุรกิจไทย-บาห์เรน ก็ได้มีโอกาสเดินทางไปประเทศบาห์เรน และได้พบกับผู้นำของประเทศ สนทนาในเรื่องของธนาคารอิสลามพบว่าที่บาห์เรน ธนาคารอิสลามยังไม่มีบทบาทมากนัก เพราะมีเหตุผลหลายอย่างที่ทำให้เกิดความไม่คล่องตัว สรุปรวมมุสลิมในแต่ละประเทศก็มีความเหลื่อมล้ำกันทั้งด้านเศรษฐกิจ มีความหลากหลายทางด้านการศึกษาและการเมือง มุสลิมในกลุ่มอาเซียนต้องแสวงหาโอกาส เพราะมีการแข่งขันกันสูงในกลุ่มอาเซียน มุสลิมในกลุ่มอาเซียนซึ่งเปรียบได้กับ 1 ประเทศ มีกำลังซื้อที่สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่นและจีน ให้ความสำคัญ

มุสลิมในกลุ่มประเทศอาเซียน

ประเทศ	จำนวนประชากรทั้งหมด	ประชากรที่เป็นมุสลิม	คิดเป็นร้อยละ
อินโดนีเซีย	240,271,522	206,873,780	86.1
บรูไน	388,190	260,087	67.0
มาเลเซีย	25,715,819	13,372,226	52.0
สิงคโปร์	4,657,542	791,782	17.0
ฟิลิปปินส์	97,976,903	13,716,724	14.0
ไทย	65,905,410	9,226,757	14.0
พม่า	48,137,741	1,925,510	4.0
กัมพูชา	14,494,293	304,380	2.1
ลาว	6,834,942	136,699	2.0
เวียดนาม	86,967,524	86,968	0.1

ปริมาณน้ำมันสำรองของกลุ่มประเทศโอเปก

ประเทศ	ล้านบาร์เรล
ซาอุดีอาระเบีย	266
อิหร่าน	136
อิรัก	115
คูเวต	104
เวเนซุเอลา	99
สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์	97
ลิเบีย	43
ไนจีเรีย	36
กาตาร์	15
แอลจีเรีย	12
อินโดนีเซีย	3

ในส่วนองปริมาณน้ำมันสำรอง ประเทศซาอุดีอาระเบียมีปริมาณน้ำมันสำรองมากที่สุด ดังนั้นย่อมมีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อในกลุ่มประเทศอาหรับรอบอ่าวด้วยกัน

ประเด็นเรื่องการเผยแผ่ศาสนาอิสลาม อยาให้ประเทศไทยมีการพัฒนาผู้เผยแผ่ศาสนา ในประเทศจีนมีสถาบันที่ฝึกอบรมอิหม่ามที่ต้องมีความรู้ด้านรัฐศาสตร์ จิตวิทยา การปกครองมวลชน ไม่ใช่มีความรู้แค่ในเรื่องศาสนาเพียงอย่างเดียว ประเทศเยอรมนีมีจำนวนผู้นับถือศาสนาอิสลามประมาณ 3-4 ล้าน

คนและมีอิหม่ามที่มาจากต่างประเทศ ซึ่งไม่เข้าใจภาษาเยอรมัน แต่คนเยอรมันและมุสลิมเกิดและเติบโตในบริบทวัฒนธรรมที่นั่น ดังนั้นจึงมีปัญหาเรื่องการสื่อสารที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดกัน

ท่านธรรมโกษาจารย์ท่านกล่าวว่า ในมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยมีพระนิสิตประมาณ 1-2 หมื่นคนที่ไม่เข้าใจศาสนา ดังนั้นจากการประชุมด้านศาสนาร่วมกัน ท่านมุฟตีผู้นำศาสนาของประเทศอียิปต์จึงได้รับพระนิสิตจากมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยจำนวน 5 รูป เพื่อไปศึกษาศาสนาอิสลามที่กรุงไคโร ประเทศอียิปต์เป็นเวลา 10 สัปดาห์ ต่อไปในอนาคตพระสงฆ์จะสามารถอ่านคัมภีร์อัลกุรอานได้เป็นเรื่องที่น่ายินดีเพราะเป็นการศึกษาศาสนาในเชิงเปรียบเทียบ

สิ่งหนึ่งที่คิดว่ามุสลิมมีความก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศก็คือสื่อมวลชนที่เรียกว่า ALJAZEERA ที่สามารถเปรียบเทียบได้กับสำนักข่าว BBC หรือ CNN

ผู้มีเกียรติที่เคารพ ที่ผ่านมามีความขัดแย้งกันเพียงใดก็ตาม แต่ก็ไม่เคยมีการออกมาประกาศเผาพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานดังที่เป็นข่าว อนาคตที่มองก็คือว่ามีความเป็นไปได้ที่จะมีความขัดแย้งกันระหว่างศาสนา ที่ได้อภิปรายไปทั้งหมด กล่าวคือทำให้ข้อมูลในแต่ละด้าน ถึงความเป็นไปได้ แต่ไม่สามารถบอกได้ถึงอนาคตว่าจะเป็นอย่างไร เพราะจะผิดหลักอิสลาม เพราะคติของอิสลามนั้นคือผู้ที่ทำให้เกิดอะไรขึ้น ผู้ที่จะสามารถรู้อนาคตได้คือองค์พระอัลเลาะห์เพียงพระองค์เดียว

จุฬาราชมนตรี ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย¹

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พลับพลึง คอชนะ²
อาจารย์พิเศษมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ความนำ

จุฬาราชมนตรีเป็นสถาบันเก่าแก่อยู่คู่กับสังคมไทยมาเป็นเวลายาวนาน เวลาที่นำมาอ้างอิงนี้ปรากฏอยู่ในบันทึกของพ่อค้าชาวฮอลันดาชื่อ ฟานฟลิต (Jeremias Van Vliet, พ.ศ. 2145-2206) เรื่อง **พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับวันวลิต พ.ศ. 2182** (Chronicles of the Ayuthian Dynasty) ที่บันทึกเกี่ยวกับ ขุนนางผู้หนึ่งชื่อ ออกหลวงสุต (Oloangh Tsiut) ว่าเป็นผู้ปกครองแขกมัวร์³ เจริญรุ่งเรืองผู้แปลในหนังสือเล่มนี้ให้ความเห็นว่าออกหลวงสุตอาจเป็นออกหลวงจุฬาราชมนตรี ซึ่งปกติเป็นผู้ดำรงตำแหน่งนี้⁴ คือ เป็นผู้ปกครองแขกมัวร์ นอกจากนี้ ยังมีเอกสารที่เขียนโดยฟานฟลิตอีกฉบับหนึ่งคือ **จดหมายเหตุฟานฟลิต** (The Historical Account of the War of Succession following the death of the King Pra Interajatsia, 22nd King of Ayuthian Dynasty) ที่บันทึกถึงออกพระจุฬา (Opera Tiula) ซึ่งเป็นหนึ่งในขุนนางที่ไม่ได้สนับสนุนพระราชโอรสของพระเจ้าทรงธรรมให้ขึ้นครองราชย์⁵ บันทึกทั้งสองฉบับได้กล่าวถึงจุฬาราชมนตรี ซึ่งปรากฏอยู่ในเหตุการณ์ปลายรัชกาลสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม (พ.ศ. 2153-2171)

¹ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับปริญญาเอกของผู้เขียนเรื่อง Chularajmontri Office: A Religious Institution Amidst Social Changes. Graduate School of Philosophy and Religion, Assumption University. Dr. Imtiyaz Yusuf, Dissertation Advisor นำเสนอบทความในงานสัมมนาวิชาการมุสลิมศึกษาประจำปี 2553 "มุสลิมในแผ่นดินไทย" (29 ก.ย.- 2 ต.ค.2553) จัดโดยศูนย์มุสลิมศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

² นักวิชาการอิสระ ข้าราชการบำนาญภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาอธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต ฝ่ายงานศิลปและวัฒนธรรม

³ หมายถึง ชาวอินเดียที่นับถือศาสนาอิสลาม แต่ชาวยุโรปมักเรียกกันคือหมายถึง มุสลิม อินเดีย อิหร่าน อาหรับ หรือตุรกี เป็นต้น นับว่าเป็นการเรียกที่ไม่ได้คำนึงถึงเชื้อชาติ คล้ายกับคนไทยที่เรียกมุสลิมหรือชาวเอเชียผู้เดินทางมาจากดินแดนทางตะวันตก เช่น จากดินแดนเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ว่า แขกเทศ

⁴ วัน วลิต. (2523). **พงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับวันวลิต พ.ศ. 2182**. แปลโดย วนาศรี สามนเสน หน้า 118.

⁵ ศิลปากร, กรม. (2542) **ประชุมพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับกาญจนาภิเษก เล่ม 1**. หน้า 291.

การอ้างอิงบันทึกของฟานฟลิตในตอนที่เกี่ยวข้องกับจุฬาราชมนตรี ก็เพื่อเป็นหลักฐานว่า จุฬาราชมนตรีเป็นสถาบันหนึ่งที่สืบเนื่องในสังคมไทยมาเป็นเวลากว่า 400 ปี ในช่วงเวลาดังกล่าว จุฬาราชมนตรีแต่ละท่านได้ทำหน้าที่เป็นผู้นำมุสลิมและทำคุณประโยชน์ให้แก่บ้านเมืองต่อเนื่องมาทุกยุคทุกสมัย ด้วยเหตุนี้ แม้ว่าสังคมไทยปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่ทำลายบทบาทหน้าที่ของสถาบัน จุฬาราชมนตรี เช่น ความเสื่อมโทรมทางศีลธรรมในสังคม หรือการที่มุสลิมเพิ่มการปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัด แต่สถาบันจุฬาราชมนตรีเคลื่อนไหวเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงได้ช้า อย่างไรก็ตามผู้เขียนบทความเชื่อว่าจุฬาราชมนตรีเป็นสถาบันที่มีความเหมาะสมในการแก้ไขปัญหาและมีขีดความสามารถในการนำพามุสลิมไทยในท่ามกลางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง

อย่างไรก็ตาม เมื่อนำทฤษฎีสถานะโลกทัศน์นิยมและสภาวะถอยห่างจากโลกทัศน์นิยม หรือกล่าวได้ อีกประการหนึ่งคือ การหันเข้าหาศาสนา (Secularization Theory and Desecularization thesis) ของ ปีเตอร์ เบเกอร์ (Peter Berger) นักวิชาการด้านศาสนามาเป็นกรอบแนวคิด อาจทำให้เห็นภาพแนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงสังคมไทยในปัจจุบันว่าจุฬาราชมนตรีจำเป็นต้องปรับบทบาทหน้าที่ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมซึ่งจะทำให้จุฬาราชมนตรีนำพามุสลิมไทยเคลื่อนต่อไปในสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีของปีเตอร์ เบเกอร์ มีสาระสำคัญคือ แต่เดิมปีเตอร์ เบเกอร์เชื่อในทฤษฎีที่ว่า สังคมยังมีความทันสมัยมากขึ้นเท่าใด ก็ยิ่งทำให้คนมีภาวะความเป็นโลกทัศน์นิยม (Secularization) เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ แต่ต่อมา ปีเตอร์ เบเกอร์ ได้เปลี่ยนแนวคิด โดยเสนอว่าท่ามกลางสังคมที่ทันสมัย ยังคงมีกลุ่มผู้ศรัทธาในศาสนา และแม้ว่าสังคมมีความทันสมัยยิ่งขึ้น แต่คนในสังคมกลับให้ความสนใจในศาสนามากขึ้นกว่าเดิม⁶ ซึ่งถ้านำทฤษฎีนี้มาประยุกต์ใช้ในการศึกษาเรื่องจุฬาราชมนตรีท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ทำให้ตั้งประเด็นได้ว่า จุฬาราชมนตรีได้ปรับเปลี่ยนบทบาทหน้าที่เป็นไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ตั้งแต่ยุคจารีตจนกระทั่งถึงยุคที่สังคมไทยเปลี่ยนไปเป็นสังคมสมัยใหม่ จนทำให้สถาบันจุฬาราชมนตรีมีสถานะความเป็นโลกทัศน์นิยมอย่างเด่นชัด แต่ขณะเดียวกันท่ามกลางสภาวะสังคมที่ทันสมัย มุสลิมไทยยังคงเป็นผู้มีความเคร่งครัดในศาสนา อีกทั้งในปัจจุบันมุสลิมยังมีแนวโน้มที่ถอยห่างจากความเป็นโลกทัศน์นิยม (Desecularization) อีกด้วย หรืออาจกล่าวได้ว่า ปัจจุบันมุสลิมไทยมีแนวโน้มความเป็นศาสนานิยมเพิ่มขึ้น

คำถามคือ ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย สถาบันจุฬาราชมนตรีซึ่งมีสถานะโลกทัศน์นิยมที่เห็นได้ชัดกว่าสภาวะความเป็นศาสนานิยมจะปรับเปลี่ยนท่าทีอย่างไรในฐานะผู้นำมุสลิมไทย ขณะที่กลุ่มผู้นับถือศาสนาอิสลามได้เคลื่อนออกจากภาวะความทันสมัยหรือโลกทัศน์นิยมไปสู่ทิศทางที่เป็นศาสนานิยมเพิ่มขึ้น

บทความนี้มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยตั้งแต่ยุคก่อนสมัยใหม่จนถึงปัจจุบัน ที่เคลื่อนจากสภาวะก่อนความทันสมัยสู่สภาวะความทันสมัยแล้วเริ่มเคลื่อนสู่สภาวะศาสนานิยม ดังจะเห็นได้ว่าสังคมปัจจุบันพูดถึงเรื่องความศรัทธาและการรู้คุณค่าทาง

⁶ Beger, Peter L. Ed. (1999) The Desecularization of the World Resurgent Religion and World Politics. p.2.

จริยธรรมของศาสนาเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังมีจุดมุ่งหมายที่จะเสนอแนะที่คาดว่าจะประโยชน์ต่อ จุฬาราชมนตรี เพื่อนำไปพิจารณาปรับปรุงสถาบันให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น การศึกษาเรื่องจุฬาราชมนตรี ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ผู้เขียนบทความได้ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารเป็นหลัก และจากการสนทนาซักถามอย่างไม่เป็นทางการกับมุสลิมกลุ่มต่างๆ ทั้งนักวิชาการ ผู้นำศาสนาในชุมชน และบุคคลทั่วไป แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้มาทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์แล้วเรียบเรียงเพื่อนำเสนอ โดยแบ่งเป็นสาระสำคัญคือ

บทบาทหน้าที่จุฬาราชมนตรีในสังคมไทยตั้งแต่ยุคก่อนสมัยใหม่ถึงปัจจุบัน สถานภาพของ จุฬาราชมนตรีปัจจุบัน และความเคลื่อนไหวเรื่องความศรัทธาในศาสนาของมุสลิมไทยที่เพิ่มขึ้น พร้อมทั้ง ข้อเสนอแนะสำหรับจุฬาราชมนตรี โดยจำกัดขอบเขตเวลาการศึกษาตั้งแต่รัชกาลสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม แห่งอยุธยาถึง พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นปีที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540

คำจำกัดความของคำสำคัญในบทความมีดังนี้

จุฬาราชมนตรี สถาบันเก่าแก่ที่มีบทบาททางธรรมคือ เป็นผู้นำมุสลิมไทยในด้านการปฏิบัติศาสนกิจ สำหรับบทบาททางโลก บทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีได้เปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ปัจจุบันจุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540

ภาวะการเป็นโลกทัศน์นิยม (Secularization) เป็นสภาวะที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์ยุโรปสมัยใหม่ ซึ่งเป็นผลพวงจากขบวนการฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) ในระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ 14-16 ที่ทำให้ สังคมยุโรปลดความศรัทธาในเรื่องศาสนา พร้อมทั้งให้ความสำคัญในเรื่องของเหตุผล และการแสวงหา ความรู้ด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ต่อมาสภาวะการเป็นโลกทัศน์นิยมได้กระจายสู่สังคมไทย เมื่อไทย ได้ปรับปรุงประเทศให้เป็นแบบสมัยใหม่ ตามแบบตะวันตกในคริสต์ศตวรรษที่ 19

ภาวะการลดจากความเป็นโลกทัศน์นิยม (Desecularization) เป็นสภาวะที่ตรงกันข้ามกับภาวะ ความเป็นโลกทัศน์นิยม คือ เกิดสภาวะการลดจากความเป็นโลกทัศน์นิยมในบทความนี้หมายถึง สภาวะที่ ความศรัทธาและการรู้คุณค่าของศาสนาได้รับการฟื้นฟูขึ้นในสังคมไทย ซึ่งแตกต่างจากยุคที่มีการปรับปรุง ประเทศให้เป็นแบบสมัยใหม่ที่ทำให้ศาสนาลดบทบาทลงในสังคมจนทำให้ความศรัทธาและการรู้ค่าของ ศาสนากลายเป็นเรื่องของปัจเจกบุคคล

มุสลิมไทย หมายถึง มุสลิมชาวไทยที่บางกลุ่มสืบเชื้อสายจากบรรพบุรุษชาติพันธุ์ต่างกัน เช่น มุสลิมไทย เชื้อสาย จีน จาม มลายู อินโดนีเซีย อาหรับและอิหร่าน เป็นต้น

การเปลี่ยนแปลงสังคมไทย หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสังคมไทยแบบจารีตจนกลายเป็นสังคมแบบ สมัยหรือการเปลี่ยนแปลงสู่สภาวะโลกทัศน์นิยม และยังหมายถึงการเปลี่ยนแปลงของชาวไทยมุสลิมที่ถอย ห่างจากสภาวะโลกทัศน์นิยมสู่ความเป็นศาสนานิยมยิ่งขึ้น

1. บทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย

การศึกษาเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยอาจศึกษาได้หลากหลายบริบท หลายระดับและหลายทิศทาง แต่ในบทความนี้จะศึกษาบทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีในสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงจากสังคมแบบจารีตสู่สังคมสมัยใหม่ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจบทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีที่เปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม

การศึกษาเรื่องบทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี ได้มีผู้ศึกษาไว้บ้างแล้วเช่นงานของจุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์ ใน ขุนนางกรมท่าขวา: การศึกษาบทบาทและหน้าที่ในสมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ ค.ศ. 1610-1892 ซึ่งได้ศึกษาบทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีในฐานะเจ้ากรมท่าขวาดำเนินการศึกษานี้มีประโยชน์ที่ทำให้เห็นการเปลี่ยนแปลงและภาพความต่อเนื่องของบทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรี จนกระทั่งถึงยุคปฏิรูปการปกครองในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีผลให้กรมท่าขวายุติลง ซึ่งแม้ว่ามีผลให้บทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีในฐานะเจ้ากรมท่าขวาลิ้นสุดลงไปด้วย แต่บทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีในฐานะผู้นำมุสลิมและข้าราชการยังคงดำเนินต่อมา ในบทความนี้ ผู้เขียนศึกษารoles บทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีต่อเนื่องถึงยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตย จนกระทั่งถึง พ.ศ. 2540 ซึ่งเป็นปีที่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 และเป็นปีที่จุฬาราชมนตรีสวาสดี สุมาลัยดักดิ์ เข้ารับตำแหน่ง โดยศึกษาบทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีทั้งทางโลกและทางธรรม

ประวัติผู้นำศาสนาอิสลาม (Sheikh al Islam) เริ่มมีเป็นครั้งแรกในพุทธศตวรรษที่ 6 ที่แคว้นคุราซาน (Khurasan) ซึ่งมีพื้นที่อยู่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศอิหร่านในปัจจุบัน เหตุผลในการตั้งผู้นำทางด้านศาสนา ก็เพื่อแยกอำนาจหน้าที่ระหว่างผู้นำบ้านเมืองที่ทำหน้าที่ในการบริหารการปกครองและการเมืองกับผู้นำทางด้านศาสนา ซึ่งมีหน้าที่หลักคือ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม (Shari'ah) การตัดสินคดีความ การบริหารสำนักงานศาสนาอิสลาม รวมทั้งการเป็นนักการศึกษา (the ulama) รูปแบบของผู้นำศาสนาที่เกิดขึ้นในแคว้นคุราซาน ภายหลังได้กระจายไปยังดินแดนต่าง ๆ โดยเรียกชื่อตามชื่อท้องถิ่น⁷ เช่น ในสยามเรียกว่าจุฬาราชมนตรี อย่างไรก็ตาม ผู้นำศาสนาอิสลาม ซึ่งเริ่มที่แคว้นคุราซานมีลักษณะการทำหน้าที่ทางศาสนาแยกจากการทำหน้าที่ทางโลกอย่างชัดเจน แต่เมื่อสำรวจบทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีในสังคมไทย ตั้งแต่อดีตที่ต่อเนื่องถึงปัจจุบัน ได้เห็นภาพของจุฬาราชมนตรีเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพของสังคมไทย ซึ่งอธิบายเพิ่มเติมโดยแบ่งออกเป็นยุคกว้าง ๆ ได้ดังนี้

1.1 บทบาทหน้าที่จุฬาราชมนตรีในยุคก่อนยุคสมัยใหม่

สถาบันจุฬาราชมนตรีเริ่มต้นในสังคมไทยเมื่อไร ไม่มีหลักฐานกล่าวไว้ชัดเจน แต่หลักฐานที่ให้ร่องรอยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีได้แก่ บันทึกของฟานฟลิต 2 ฉบับคือ พระราชพงศาวดาร

⁷ Imtiyaz, Yusuf (ค.ศ. 1998) "Islam and Democracy in Thailand: Reforming the Office of Chularajmontri/ Shaikh Al-Islam". Journal of Islamic Studies. p.283.

กรุงศรีอยุธยาฉบับวันลิต และจดหมายเหตุฟานฟลิตดั่งที่กล่าวมาแล้ว นอกจากนี้ใน กฎหมายตราสามดวง ซึ่งรวบรวมขึ้นในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ในหมวดที่ว่าด้วยตำแหน่งนาพลเรือน ได้บันทึกตำแหน่งยศฐานบรรดาศักดิ์ของจุฬาราชมนตรีไว้ว่า “พระจุฬาราชมนตรีนา 1400”⁸ เมื่อวิเคราะห์เอกสารของฟานฟลิต กฎหมายตราสามดวงและพระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาฉบับต่างๆ ตลอดจนหลักฐานร่วมสมัย เช่น บันทึก หรือจดหมายและรายงานของชาวต่างชาติ อาจสรุปได้ว่า อย่างน้อยที่สุดในรัชกาลสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมแห่งอยุธยา ได้มีผู้ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรีแล้ว ท่านผู้นั้นนอกจากทำหน้าที่เป็นหัวหน้าดูแลพวกมัวร์แล้ว ยังมีตำแหน่งเป็นขุนนางในตำแหน่งเจ้ากรมท่าขวา สังกัดกรมโกษาธิบดี ทำหน้าที่ในเรื่องการค้าขาย และดูแลติดต่อกับชาวต่างชาติบางกลุ่มที่เข้ามาติดต่อกับอยุธยา นอกจากนี้ใน **จดหมายเหตุประมวงศสกุลบุณาค** ที่เขียนโดยเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ยังอ้างถึงบรรพบุรุษชื่อ เจกอะหมัดว่าเคยดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี เนื่องจากจดหมายเหตุนี้นักประวัติศาสตร์จึงนับเจกอะหมัดเป็นจุฬาราชมนตรีคนแรกในสังคมไทย

เนื่องจากบทความนี้ไม่ได้มีจุดมุ่งหมายเพื่ออธิบายประวัติศาสตร์เกี่ยวกับจุฬาราชมนตรี¹⁰ จึงสรุปโดยย่อว่า ในยุคก่อนยุคสมัยใหม่ คือ ตั้งแต่ยุคสมเด็จพระเจ้าทรงธรรมเป็นต้นมาจนถึงยุครัตนโกสินทร์ตอนต้น (ช่วงเวลาตั้งแต่รัชกาลที่ 1 ถึงรัชกาลที่ 3) ซึ่งเป็นเวลาก่อนที่สังคมไทยเปลี่ยนแปลงเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ จุฬาราชมนตรีมีหน้าที่ทั้งทางธรรม คือ เป็นผู้นำพวกมัวร์ในการปฏิบัติศาสนา ทั้งยังทำหน้าที่ตัดสินคดีความตามหลักกฎหมายอิสลาม และเทศนาสั่งสอนเรื่องเกี่ยวกับศาสนาอิสลามในประชาคมมัวร์ สำหรับหน้าที่ในทางโลกนั้น จุฬาราชมนตรีปกครองดูแลพวกมัวร์และปฏิบัติหน้าที่ในฐานะขุนนางสยาม คือ เมื่อเวลาบ้านเมืองปกติสุขได้ทำหน้าที่ในด้านการค้าและติดต่อกับชาวต่างชาติ แต่ในยามสงคราม จุฬาราชมนตรีทำหน้าที่เป็นหัวหน้าทหาร “อาสาแขก” ทำการรบเพื่อป้องกันบ้านเมือง ดังเช่นจุฬาราชมนตรีเชน ซึ่งเป็นจุฬาราชมนตรีที่ได้ต่อสู้กับกองทัพพม่าจนกระทั่งถึงวาระสุดท้ายของกรุงศรีอยุธยา¹¹

1.2 บทบาทหน้าที่จุฬาราชมนตรีในยุคสมัยใหม่

ในยุคสมัยใหม่ (ช่วงเวลาตั้งแต่รัชกาลที่ 4 ถึงรัชกาลที่ 6) สังคมไทยได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงเป็นแบบสมัยใหม่ เมื่อชาวตะวันตก เช่น พ่อค้าและมิชชันนารีได้กระจายตัวเข้ามาในสังคมไทยในช่วงพุทธศตวรรษที่ 25 เป็นต้นมาจนนำไปสู่การทำสนธิสัญญาเบาว์ริง (The Bowring Treaty) เมื่อ พ.ศ. 2398 การทำสนธิสัญญาดังกล่าวผู้นำไทยในยุคนั้น ตีความว่าเป็นทำที่คุกคามอย่างหนึ่งของชาวตะวันตก ซึ่งเป็นผลจากการขยายอิทธิพลของชาติมหาอำนาจยุโรปเข้ามาในดินแดนเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สนธิสัญญาดังกล่าวผลักดันให้ผู้นำสยามต้องปรับปรุงบ้านเมืองให้ทันสมัย แบบตะวันตก เพื่อให้พ้นจากภัยคุกคาม จาก

⁸ ศิลปากร, กรม. (พ.ศ. 2537) *กฎหมายตราสามดวง เล่ม 1* หน้า 233.

⁹ เจ้าพระยาทิพากรวงศ์มหาโกษาธิบดี (ข้า บุนนาค) (2511) *จดหมายเหตุประมวงศสกุลบุณาค*

¹⁰ ผู้สนใจอ่านเพิ่มเติมได้จาก พลับพลึง คงชนะ (2548). “ประวัติศาสตร์ตำแหน่งจุฬาราชมนตรีแห่งประเทศไทย” ใน *มิตรภาพไทย-อิหร่าน ความสัมพันธ์อันดีใกล้ชิดกว่า 400 ปี* หน้า 156-184.

¹¹ พลับพลึง คงชนะ (2550) “ท่านเชน: จุฬาราชมนตรีคนสุดท้ายในสมัยอยุธยา วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี” หน้า 1-25.

ชาติจักรวรรดินิยมทำให้สังคมไทยแบบจารีตค่อยๆ สลายลง เช่น โครงสร้างและความสัมพันธ์ของคนในสังคม ภายใต้ระบบศักดินา เปลี่ยนไปเป็นแบบชาวไทยได้กลายเป็นพลเมืองของรัฐสมัยแบบใหม่และที่มีเสรีภาพในการประกอบอาชีพ เหตุการณ์ในยุคนี้ จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์ ได้ให้ความเห็นว่า การขยายอิทธิพลของชาติตะวันตก มีผลกระทบโดยตรงต่อความเสื่อมประการหนึ่งของหน่วยงานกรมท่าขวา เนื่องจากขุนนางกรมท่าขวาเป็นกลุ่มอนุรักษ์นิยมที่ขัดขวางการพัฒนาประเทศไปสู่ความทันสมัย ดังนั้น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงจำกัดบทบาทหน้าที่ของกรมท่าขวาให้มีบทบาทเฉพาะด้านการคลัง ซึ่งแตกต่างจากยุคก่อนที่กรมท่าขวามีบทบาทหน้าที่ดูแลติดต่อด้านการค้านานาชาติและด้านการต่างประเทศ จุฬาราชมนตรีจึงลดบทบาททั้งด้านการค้า และการต่างประเทศ¹² ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แม้ว่าจุฬาราชมนตรีมีฐานะเป็นพระราชาธิบดี แต่ตำแหน่งของท่านถูกโอนย้ายไปอยู่ในหน่วยงานศาลต่างประเทศ กระทรวงยุติธรรมและได้ถูกย้ายไปเป็นเจ้าพนักงานในกรมแสตมป์ตามลำดับ จนกระทั่งหน่วยงานนี้ถูกยกเลิกในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว บทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีในช่วงยุคสมัยใหม่แม้ว่าได้เปลี่ยนไปแต่ยังคงมีบทบาทสืบเนื่องในฐานะข้าราชการพลเรือนในพระองค์และมีบทบาทหน้าที่เป็นผู้นำมุสลิมไทย

1.3 บทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีในยุคประชาธิปไตย

การเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศไทยจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นประชาธิปไตย ในปี 2475 มีผลกระทบต่อสถาบันจุฬาราชมนตรีคือ จุฬาราชมนตรีซึ่งเป็นมุสลิมไทยเชื้อสายอิหร่านที่ปฏิบัติตามแนวทางลัทธิชีอะห์ ซึ่งสืบทอดตำแหน่งจุฬาราชมนตรีมาตั้งแต่ต้นตอยุคิบบทบาทในฐานะที่เป็นกลไกของรัฐ ในการปกครองดูแลมุสลิม ทั้งนี้เพราะรัฐบาลไทยในยุคนี้ได้เลือก (จุฬาราชมนตรี) แชม พรหมยงค์ ซึ่งเป็นหนึ่งในผู้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และเป็นผู้ใกล้ชิดท่านปรีดี พนมยงค์ ในครั้งนี้ รัฐบาลได้นำชื่อ (จุฬาราชมนตรี) แชม พรหมยงค์ ทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเพื่อทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นจุฬาราชมนตรี ในยุคนี้อุฬาราชมนตรีมีฐานะเป็นข้าราชการชั้นเอกระดับหัวหน้ากองกรมโฆษณาการ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี และทำหน้าที่เป็นผู้นำด้านศาสนาอิสลามในประเทศไทย

จุฬาราชมนตรีแชม พรหมยงค์ เป็นจุฬาราชมนตรีท่านแรกที่นับถือศาสนาอิสลามที่ปฏิบัติตามแนวทางลัทธิซุนหนี่ ซึ่งเป็นลัทธิที่มุสลิมไทยส่วนใหญ่ปฏิบัติ นอกจากนี้ ท่านยังเป็นผู้มีความรู้ด้านศาสนาเป็นอย่างดีเนื่องจากได้เดินทางไปศึกษายังมหาวิทยาลัย อัล อัชฮัร (al-Asha University) ที่มีชื่อเสียงทางด้านวิชาศาสนศึกษาที่ประเทศอียิปต์ ดังนั้น แม้ว่าท่านได้รับการแต่งตั้งให้เป็นจุฬาราชมนตรีด้วยเหตุผลทางการเมือง แต่ได้ฝากผลงานทางด้านศาสนาที่สำคัญ เช่น เสนอให้ตราพระราชบัญญัติว่าด้วยการใช้กฎหมายอิสลามในเขต 4 จังหวัดภาคใต้ตอนล่าง พ.ศ. 2489 การแต่งตั้งดาโต๊ะยุติธรรมและการจัดตั้ง

¹² จุฬิศพงศ์ จุฬารัตน์, ดร. (พ.ศ. 2546) ขุนนางกรมท่าขวา: การศึกษาบทบาทหน้าที่ในสมัยอยุธยาถึงสมัยรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2153-2435. หน้า 327-328.

วิทยาลัยอิสลาม เป็นต้น ขณะเดียวกันท่านได้ทำหน้าที่ทางด้านทางโลก คือ การแก้ไขปัญหาเรื่องการขยายอิทธิพลของอังกฤษเข้ามายังดินแดนภาคใต้ตามที่ได้รับมอบหมายจากรัฐบาล¹³

เมื่อจุฬาราชมนตรีแช่ม พรหมยงค์พ้นจากตำแหน่ง จุฬาราชมนตรีท่านต่อไปคือ จุฬาราชมนตรีถ้วน สุวรรณศาสน์ ซึ่งดำรงตำแหน่งระหว่าง พ.ศ. 2491-2524 ท่านเป็นจุฬาราชมนตรีท่านแรกที่ได้รับเลือกจากกลุ่มประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ที่ดำเนินการคัดเลือกโดยกระทรวงมหาดไทย ด้วยวิธีการคือ เมื่อได้ชื่อผู้ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรีแล้ว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงทูลเกล้าถวายชื่อให้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง ในยุคนี้นจุฬาราชมนตรีจึงมีตำแหน่งเป็นทั้งจุฬาราชมนตรีและประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย แต่บทบาทหน้าที่ของจุฬาราชมนตรีถูกลดลงเป็นเพียงที่ปรึกษากรรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการในกิจการเกี่ยวกับศาสนาอิสลาม ในรัชกาลนี้มีผู้ดำรงตำแหน่งต่อมาได้แก่ จุฬาราชมนตรีประเสริฐ มะหะหมัด (พ.ศ. 2524-2540) จุฬาราชมนตรีสวาสดี สุมาลัยศักดิ์ (พ.ศ. 2540-2553) และจุฬาราชมนตรีอาศิส พิทักษ์คุมพล (พ.ศ. 2553 ถึงปัจจุบัน) จุฬาราชมนตรีในยุคนี้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่บัญญัติไว้และเป็นผู้เลื่อมใสการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. สถานภาพจุฬาราชมนตรีในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 และปัญหา

ภายหลังจากที่ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นแบบประชาธิปไตย รัฐบาลได้ออกพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2488 มาตรา 3 ซึ่งบัญญัติไว้ว่าให้จุฬาราชมนตรีมีหน้าที่ปฏิบัติราชการส่วนพระองค์เกี่ยวกับการที่จะทรงอุปถัมภ์ศาสนาอิสลามและให้มีทุนอุดหนุนฐานะจุฬาราชมนตรีตามสมควร

พระราชกฤษฎีกา พ.ศ. 2488 นี้ออกประกาศภายหลังจากที่สงครามโลกครั้งที่สองยุติลง และเป็นปีที่จุฬาราชมนตรีแช่ม พรหมยงค์ เข้ารับตำแหน่ง จะเห็นได้ว่าผู้ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรียังคงมีบทบาทหน้าที่ปฏิบัติราชการในองค์พระมหากษัตริย์ แต่พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2491 ซึ่งประกาศในปีแรกที่จุฬาราชมนตรีถ้วน สุวรรณศาสน์เข้ารับตำแหน่ง พระราชกฤษฎีกานี้มีสาระสำคัญ คือ พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจุฬาราชมนตรี เพื่อให้คำปรึกษาแก่กรรมการศาสนาเกี่ยวแก่ศาสนาอิสลาม และให้มีเงินอุดหนุนฐานะจุฬาราชมนตรีตามสมควร กฎหมายยังได้กำหนดต่อไปว่า ให้มีคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย มีหน้าที่ให้คำปรึกษาแก่กระทรวงมหาดไทยและกระทรวงศึกษาธิการในกิจการเกี่ยวแก่ศาสนาอิสลาม และให้จุฬาราชมนตรีเป็นประธานกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยโดยตำแหน่ง พระราชกฤษฎีกาฉบับ พ.ศ. 2491 มีผลให้ผู้ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรีพ้นจากฐานะข้าราชการในองค์พระมหากษัตริย์ และถูกโอนไปรับเงินอุดหนุนจากกรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ (ปัจจุบันกรมการศาสนาขึ้นอยู่กับกระทรวงวัฒนธรรม) นอกจากนี้

¹³ สุพจน์ ด้านตระกูล. (พ.ศ. 2547). อดีตจุฬาราชมนตรีแช่ม พรหมยงค์ (ชาซูดิน มุสตาฟา) กับ 4 จังหวัดชายแดนภาคใต้ หน้า 11-13.

จุฬาราชมนตรียังมีตำแหน่งเพิ่มขึ้นคือ เป็นประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย สำหรับการคัดเลือกผู้ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรี กระทรวงมหาดไทยได้ใช้วิธีเชิญประธานกรรมการอิสลามจังหวัดต่าง ๆ 64 จังหวัด (ในจำนวน 76 จังหวัด ปัจจุบันประเทศไทยมี 77 จังหวัด) มาประชุมออกเสียงลงคะแนนคัดเลือก โดยผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดจะได้รับการเสนอชื่อเพื่อโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นจุฬาราชมนตรี

2.1 บทบาทหน้าที่จุฬาราชมนตรีในพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540

พระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ประกาศใช้ในปีที่จุฬาราชมนตรี สวาสดิ์ สุมาลย์ศักดิ์เข้ารับตำแหน่ง พระราชบัญญัติฉบับนี้มีสาระเกี่ยวข้องกับจุฬาราชมนตรีดังนี้

ในหมวดที่ 1 บททั่วไป ได้แก่

มาตรา 6 พระมหากษัตริย์ทรงแต่งตั้งจุฬาราชมนตรีคนหนึ่งเพื่อเป็นผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย

ให้นายกรัฐมนตรีนำชื่อผู้ที่ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรีซึ่งได้รับความเห็นชอบจากกรรมการอิสลามประจำจังหวัดทั่วประเทศขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งเป็นจุฬาราชมนตรี

หลักเกณฑ์และวิธีการสรรหาจุฬาราชมนตรีตามวรรคสอง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวงให้มีเงินอุดหนุนฐานะจุฬาราชมนตรีตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 7 จุฬาราชมนตรีต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

- 1) เป็นมุสลิมผู้มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- 2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสี่สิบปีบริบูรณ์
- 3) เป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจในศาสนาอิสลามเป็นอย่างดี
- 4) เป็นผู้ประพฤติปฏิบัติตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลามโดยเคร่งครัด
- 5) เป็นผู้มีความสัมพันธ์อันดีกับทุกศาสนา
- 6) เป็นผู้มีความเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 7) ไม่เป็นหรือเคยเป็นบุคคลล้มละลาย
- 8) ไม่เป็นผู้เคยถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ
- 9) ไม่เป็นผู้ทุพพลภาพจนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ไร้ความสามารถ หรือมีจิตพินเพื่อนไม่สมประกอบ หรือเป็นโรคตามที่กำหนดในกฎกระทรวง
- 10) ไม่เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง

มาตรา 8 จุฬาราชมนตรีมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- 1) ให้คำปรึกษาและเสนอความเห็นต่อทางราชการเกี่ยวกับกิจการศาสนาอิสลาม
- 2) แต่งตั้งคณะผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้คำปรึกษาเกี่ยวกับบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม
- 3) ออกประกาศแจ้งผลการดูดวงจันทร์ตามมาตรา 34 (11) เพื่อกำหนดวันสำคัญทางศาสนา
- 4) ออกประกาศเกี่ยวกับข้อวินิจฉัยตามบัญญัติแห่งศาสนาอิสลาม

มาตรา 8 จุฬาราชมนตรีพ้นจากตำแหน่ง

- 1) ตาย
- 2) ลาออก
- 3) มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พ้นจากตำแหน่งเพราะขาดคุณสมบัติ หรือมีลักษณะต้องห้ามตามมาตรา 7

มาตรา 10 จุฬาราชมนตรี กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย กรรมการอิสลามประจำจังหวัดและกรรมการอิสลามประจำมัสยิด มีสิทธิสวมเสื้อครุยและประดับเข็มพระปรมาภิไธย ทั้งนี้ตามระเบียบว่าด้วยการนั้น

หมวด 3 คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย

มาตรา 16 ให้มีคณะกรรมการคณะหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย” ประกอบด้วยจุฬาราชมนตรีเป็นประธานกรรมการและกรรมการ ซึ่งทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งจากกรรมการประจำจังหวัด ซึ่งเป็นผู้แทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด จังหวัดละหนึ่งคนจากกรรมการอื่นซึ่งคัดเลือกโดยจุฬาราชมนตรีมีจำนวนหนึ่งในสามของจำนวนผู้แทนคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัด ถ้ามีเศษให้ปัดทิ้ง

เมื่อพิจารณาสถานภาพจุฬาราชมนตรีตามพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 สรุปได้ว่าจุฬาราชมนตรีมีบทบาทหน้าที่คือ เป็นผู้นำกิจการศาสนาอิสลามในประเทศไทย และเป็นประธานคณะกรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทย อย่างไรก็ตาม จากการสนทนาระหว่างผู้เขียนบทความกับมุสลิมไทยทั้งที่เป็นผู้นำศาสนา นักวิชาการ และมุสลิมทั่วไปเกี่ยวกับสถาบันจุฬาราชมนตรีได้มีมุสลิมบางกลุ่มมีแนวคิดและวิพากษ์วิจารณ์สถาบันจุฬาราชมนตรีอย่างเปิดเผย ในทำนองที่สรุปได้ว่าบุคคลผู้ดำรงตำแหน่งจุฬาราชมนตรีย่อหย่อนในการทำหน้าที่เป็นผู้นำด้านศาสนา แต่บุคคลต่างๆ เหล่านี้ยอมรับว่าสถาบันจุฬาราชมนตรีมีความสำคัญในฐานะที่เป็นผู้นำชาวไทยมุสลิม

2.2 ปัญหาเกี่ยวกับสถานภาพของจุฬาราชมนตรี

แนวคิดที่มีต่อสถาบันจุฬาราชมนตรีของชาวไทยมุสลิมอาจมีสาเหตุหลายประการ แต่ในบทความนี้จะวิเคราะห์เฉพาะปัญหาสถาบันจุฬาราชมนตรีที่มีผลจากพระราชบัญญัติการบริหารองค์กรศาสนาอิสลาม พ.ศ. 2540 ซึ่งทำให้จุฬาราชมนตรีมีบทบาทหน้าที่ทั้งการเป็นผู้นำทางด้านศาสนา และบทบาทในด้านการบริหารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องทางโลก